

Dar cu circa 20 de ani înainte¹ călugărul oltean Mihail Moxa a scris primul cronograf în limba română (1620)², rezumînd și prelucrînd *Cronica lui Manasses* în traducere slavonă, o *Povestire pe scurt* pînă la 1425 (adică pînă la data la care merge într-o serie de texte ce premerg anelele sîrbești), unul din letopisețele sîrbești (1355—1490) și cronica bulgară (1296—1413), descoperită de Ioan Bogdan.

După studiile lui V. Grigorovič și B. P. Hasdeu, I. Bogdan a arătat în *Ein Beitrag...* și într-o lucrare neterminată, rămasă în manuscris, *Manasse ca izvor a[l] lui Moxa*³, modul în care, traducînd, a prelucrat și a selectat datele din originale călugărul oltean. Mai mult, în același volum manuscris al său, cele trei texte publicate în *Ein Beitrag...* sînt însoțite de pasaje care coincid din Moxa, după ediția lui Hasdeu, completată cu două pasaje omise de Tocilescu la copiere (Bogdan își colaționase tot textul la Moscova, constatînd o serie de inexactități, cf. mss. rom. nr. 5248)⁴. Fără să cunoască aceste cercetări, Margareta Ștefănescu a reluat această problemă într-o comunicare prezentată în 1927⁵, în care a adus o serie de exemple edificatoare.

Acest cronograf — cunoscut astăzi și dintr-o copie incompletă, păstrată la Biblioteca regională din Craiova⁶ — este valoros în primul rînd prin faptul că face trecerea de la istoriografia în limba slavonă la cea în limba română, dînd și unele știri din istoria patriei, fie preluate din cronicile slavone, fie introduse de autorul său. Spre exemplificare, vom cita mai întîi un scurt pasaj din *cronica bulgară* paralel cu textul din Moxa, pentru a observa corespundențele și gradul de prelucrare:

Cronica bulgară

И не по мношѣхъ дѣлѣхъ пакы вѣздѣниже сѧ
много множество тѣхъ, пондошѣ на владѣхъ
при Мирчѣ воеводѣ и сѧразнишѣ кон велик, яко-
же оубо тѣхъ много избранимъ пастѣ
сѧ отъ силныхъ и отъ христѣанстѣхъ господахъ,
яъ ннѣ же бѣше Константинъ Драгѣшенинъ
и Марко Краевичъ, и толнко сѧломено бысть

Moxa

„De-acii se rădică Baiazit cu turcii spre
rumâni, deci se loviră cu Mircea voievod și
fu război mare [la Rovine, 1394], cîtu se
întuneca de nu se vedea văzduhul de mul-
țimea săgeatelor, și mai pierdu Baiazit
oastea lui cu totul, iar pașii și voievodii
periră toți⁷. Atunce peri Constantin Dra-

¹ Se presupune că Ureche și-a scris cronica, rămasă neterminată, spre sfîrșitul vieții, în perioada cînd a fost mare vornic al Țării de Jos (1642—1647). Cf. P. P. Panaitescu, *Introducere la: Grigore Ureche, Letopisețul Țării Moldovei*, ed. 2, București, 1958, p. 11.

² Vezi acum, în urmă, *Istoria literaturii române*, vol. I, p. 355—357, 359. Manuscrisul de la Moscova îi lipsește fila de la început, deci nu știm care era titlul cronografului. De altfel, acesta nu este terminat, neavînd o încheiere propriu-zisă, în afară de cea cu care se termină prima și cea mai mare parte.

³ B.A.R., mss. rom. nr. 5214, f. 1—8 și 150.

⁴ Detalii în studiul Ioan Bogdan (pregătit pentru tipar).

⁵ *Cronica lui Manasses și literatura româno-slavă și română veche*, «Arhiva», XXXIV, 1927, nr. 3—4 (extras). Vezi, de asemenea, studiul introductiv al lui N. Simache și Tr. Cristescu la: *Cronograful lui Mihail Moxa*, transcris și adnotat..., Buzău, 1942.

⁶ Vezi C. Nicolaescu-Plopșor, *Hronograful lui Moxa*, în «Oltenia», IV, 1943, p. 1—28; *Istoria literaturii române*, I, București, 1964, p. 355—357.

⁷ Aceste cuvinte sînt adăugate de Moxa (cf. *Ist. lit. rom.*, I, p. 337).